

השיעור מתוך קונטרס 'הבינו'
ניתן להשיג את הקונטרס
המלא במוקדי המכירה

הבינו

שיעורי הרב שמעון שפיצר שליט"א
מדור אמונה ובטחון
שיעור קצ"ד • פרשת שלח-בהעלותך בחו"ל תשפ"ג
נמסר ביום שלישי פרשת בהעלותך (נשא בחו"ל) י' סיון תשפ"ג

גליון זה מודפס במאות עותקים
ומחולק חינם מדי שבוע
קחו חלק והשתתפו
בהוצאות ההדפסה בעין יפה
לתרומות: 052-761-2069
או: 050-414-4718

בניית כלים להבנה רגשית בתורה בכלל ובבטחון בפרט

חונטים באביב ובמשך החודשים שלאחר מכן הם צומחים לתפארה מבלי שירד טיפה אחת של גשם.

המוח כשלעצמו אינו כלי מחזיק חכמה

התנא בא להודיענו שהחכמה אינה דבר שמתקיים אצל האדם באופן ממילא. וצריך להדגיש את זה היטב כדי שלא נטעה. עד כאן חשב האדם שהמוח הוא כלי שכל מה שמכניסים בו, נכנס ומתקיים. אומר לו התנא: לא כן, אלא **החכמה באה מהקב"ה**. אתה חונן לאדם דעת, ומאחר שהיא רוחנית, אין המוח יכול לשמש לה ככלי. אתה יכול ללמוד כמה שאתה רוצה, מוחך אינו יכול להחזיק את החכמה. דברי התורה שתשמע ייכנסו באוזן האחת וייצאו מהשניה. הם לא יידבקו במוחך. כל רוח קטנה שתנשב, תשכיח ממך את כל מה שלמדת. האדם יכול לעסוק במצוות הבטחון בהלכותיה ובפרטיה יומם ולילה... עד שמגיע הנסיון. כשמגיע הנסיון, הוא ממש מתבייש מעצמו. ולא נודע כי באו אל קרבנה. מה הפשט? כי כשמציבים על האדמה עץ בלי שורשים, אינו יכול להתקיים. האדמה אין לה כח להחזיק את האילן. המוח אין בכוחו להחזיק חכמה. איננו רגילים לזה. האדם אומר: "הרי אני לומד וחוזר". זה אינו כלום. החכמה לא יכולה להחזיק. והראיה, הסתכל איך בני אדם נראים כשבאים לידי נסיון.

אכן דבר אחר יש שמחזיק את החכמה, והוא המעשים טובים של האדם. כשהאדם מבטל את עצמו להשי"ת באופן מעשי, זה עושה אותו כלי לחכמה. מעתה תוכל החכמה להיקלט ולהיתפס בו ותיעשה חלק ממנו, וכיון שתיעשה חלק ממנו, היא תשנה את התנהגותו ואת הרגשותיו בעת מצוקה, וכן הלאה.

ונמצא חן ושכל טוב

החסיד רבי יוסף יעבץ ז"ל בפירושו על אבות כתב על משנה זו שהאדם צריך להבין שאין לו יכולת להבין יסודות

ועל יובל ישלח שרשיו

בשיעור קצ"ב דיברנו על כך שככל שיש לו לאדם יותר כלים, כך התורה נקלטת אצלו יותר. ונמשיך בזה בס"ד. שנינו באבות (פ"ג מ"ז): רבי אלעזר בן עזריה היה אומר: כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה? לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר (ירמיה יז, ו) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה? לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו, אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר (שם, ה) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבוא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי.

פירוש כשיש לו לאילן שרשים מרובים, הוא ממשיך להוציא פירות אף בשנת בצורת שאין הגשמים יורדים בה. ושאלו המפרשים^א, יסוד זה שהאדם צריך להיות מעשיו מרובין מחכמתו, כבר כתוב לעיל מיניה במשנה ט'. "רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת". ומדוע נזכר הדבר שוב? והשיבו שהדבר הוזכר שוב בשם רבי אלעזר בן עזריה בשביל המשל שהוסיף עליו, שכאשר יסתכל האדם על האילן, יזכור שקיומו תלוי בריבוי שרשיו ולא בריבוי ענפיו. ואף ברוחניות, אם אין האדם מחובר היטב למקום יניקתו, אינו יכול להתקיים. רק אם הוא מחובר היטב, אז הוא יכול להתקיים גם כשנושבות כל הרוחות שבעולם, ואף כשאין מגיעה אליו חיות חדשה, הוא יכול לינוק מהחיות הישנה, כי השרשים יש להם כח להעביר חיות לאילן גם כשאין יורדים גשמים במשך חצי שנה, כפי שהדבר נראה בגלוי בפרט בארץ ישראל. במשך חצי שנה אין הגשמים יורדים כלל, ודווקא אז צומחים הפירות. הם

^א ראה רמב"ם ותני"ט.

^ב מגולי ספרד. מפורסם בכינוי 'החסיד יעבץ'. ידוע במלחמתו עם המינים והאפיקורסים של תקופתו כפי שהדבר מתבטא בכתביו.

יעמדו על הברכה נדיבי הלב שתרמו מהונם להדפסת הגליון

גיליון זה נודב ע"י אחד מהקוראים שהתחזק מאוד בעניין התפילה
לזכותו ולהצלחתו

ליצירת קשר בכל הקשור לגיליון זה: teimaminahor@gmail.com

פועל עליו כלל. זוהי הסיבה שבמשך השנים האדם שומע בלי סוף. הוא לומד ושומע ואומר, אך היות שאין לו את הכלים להחזיקם, לא מתחולל בו כלום. זה ביטול זמן. **כלפי מה שהתורה צריכה לעשות מן האדם, היינו לעלות ממדרגה למדרגה עד בלי די, זה נחשב כביטול זמן.** כי לא קורה אתו כלום. לאחר עשר שנים הוא עדיין נמצא באותו מקום. תאמר שהוא לא למד כלום? הוא למד. הוא קיים מצות לימוד התורה? מסתבר שכן. הוא יקבל על זה שכר? מסתמא כן. אבל **כלפי מה שהתורה היתה יכולה לעשות ממנו, לא קרה כלום.** וכל זה מפני שלא למד באופן מסודר.

לעולם יסדר אדם שולחנו

לימוד באופן מסודר יש לו שני פירושים. הפירוש האחד הוא שהאדם מכניס את הידיעות במקומן הנכון במוח. הוא לומד מסכתא לפי הסדר. הוא מתחיל במשנה הראשונה, ואח"כ לומד את הגמרא, מסכם, ורק אז עובר אל המשנה השניה. הוא משנן היטב, חורט במוחו היטב את כל מה שלמד, ואז הוא עובר אל הפרק השני. מי שאינו לומד מסודר, הוא מי שרוכש ידיעות בלי סדר. כאן הוא לומד משנה, כאן הוא לומד גמרא, כאן הוא שומע דבר אגדה, כאן הוא שומע ניגון, מעשה גדולים. הכל מעורבב אצלו. יום אחד הוא מחליט לדלג על הדפים שהחסיד וללמוד את הדף של היום, ולמחרתו הוא מחליט לחזור היכן שהיה. זהו החילוק בין הלומד מסודר ללומד לא מסודר.

אך אנו מדברים על פירוש אחר בין לימוד מסודר ללימוד שאינו מסודר. הפירוש הקודם היה כעין חילוק בין ימין לשמאל. אתה יכול ללכת צעד אחר צעד ואתה יכול לדלג דילוגים. הפירוש השני, הוא כעין החילוק בין מעלה ומטה. כאילו היה כאן בנין של מאה קומות. יום אחד אומר האדם: "אני רוצה ללמוד את הקומה השמונים וחמש", וביום השני הוא אומר: "אני רוצה ללמוד את הקומה הארבעים ואחת", וביום השלישי הוא אומר: "תן לי לחטוף קצת מהקומה המאה". **כשהאדם אינו לומד מסודר ביחס לכלים שהוא צריך בשביל להבין יותר, לא קורה כלום עם כל הידיעות, כי לא היה מוכן להן.** כשאין האדם מוכן לחכמה, אין החכמה מועילה לו. הוא לא זוכר אותה, היא לא משנה את מהותו, ואינה גורמת לו להבין על ידה ידיעה אחרת.

דרך ארוכה שהיא קצרה

כשהאדם לומד מסכתא כמו שצריך, ולפני שהוא לומד אותה, הוא לומד את כל המושגים שלה, ואז הוא מתחיל ללמוד את המשנה. הוא אינו מנסה לטפס על עצים. אלא הוא לומד לאט עוד ידיעה ועוד ידיעה. הרי הוא בונה את כליו, ואז הוא מבין כל דבר היטב. הוא שואל בעצמו קושיות, והדברים הולכים ונבנים בפאר והדר. **כשהאדם סתם קופץ, אף אחת**

רוחניים על בוריים רק אם הוא מוצא חן בעיני ה', ומתי מוצא האדם חן בעיני ה'? מתי הקב"ה רוצה ללמדו תורה? - כאשר תכליתו לעשות רצון ה'. הוא לומד על מנת לעשות. כשהאדם לומד על מנת לעשות, הוא אדם מסוג אחר לגמרי. הוא אינו לומד סתם מפני שהוא רוצה לדעת, אלא מפני שהוא רוצה להשתנות מכפי שהיה עד כה. **הוא רוצה להיות יהודי ירא שמים. הוא מבקש לאהבה וליראה את שמך.** לא מעניין אותו חכמה לשם חכמה. מעניין אותו חכמה שמשנה את האדם. **אדם כזה מוצא חן בעיני ה' ומסייע לו מן השמים שהתורה תתאחד עמו, ואז כשתנשב רוח המינות, היא לא תוכל להשפיע עליו.** מה שאין כן מי שאינו לומד על מנת לעשות, כי אם כדי להוסיף דעת, שאין דברי התורה שהוא לומד מצליחים לשנותו, כי כאמור, אין האדם יכול להבין יסודות רוחניים על בוריים רק אם הקב"ה מסכים לגלותם לו, ואין הקב"ה מסכים לגלותם רק למי שלומד על מנת לעשות שהוא אופן של ביטול וענווה.

בלי כלים אין הצלחה

עד כאן המשנה וביאורה. וכעת נבוא לבאר דבר אחד שאולי איננו רגילים אליו. אחת מהסיבות שבני אדם אינם מצליחים להגיע למדרגות גדולות של הצלחה והבנה בתורה, לא רק ללמוד, אלא גם לשמור ולעשות, היא כפי שיבואר. אנו רגילים לשמוע שהסיבה היא מפני שיש לנו מוחות קטנים. לדורות הקודמים היו מוחות חזקים, ואנו אין לנו מוחות כמותם. וכן מפני שאין לנו מספיק זמן. טרודים אנו על המחיה ועל הכלכלה, המוח עסוק בכל כך הרבה דברים ואי אפשר להכניס בו יותר מדי תורה, כי כמה הוא יכול. האדם מרגיש שאם הוא לומד שלוש שעות ביום הוא כבר קורע את עצמו. אנשים מדברים בסגנון כזה: "ברוך ה' שזכה ללמוד עשר שנים אחרי החתונה בכולל. אבל עכשיו טפלי תלויין ביה והוא מוכרח לצאת לעבודתו. מה שהספיק הספיק. עכשיו יקבע עתים לתורה ודיו". כך האדם מסתכל על חוסר השגתו והבנתו וידיעתו בתורה כעל חסרון טכני. וטעות גדולה היא, כי חז"ל אין מדברים בסגנון זה.

אחד מהעיקרי הדברים שמונע השגה והבנה וזכרון אצל האדם הוא מה שאין לו הכלים שיוכל להכניס באמת את יסודות התורה אצלו, וכיון שהוא לומד את התורה בלי שיהיו לו כלים להחזיק בה, אינה מתקיימת אצלו. הוא לומד הרבה ידיעות, אבל הן לא מתקיימות אצלו. זהו הפירוש כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת. **אם האדם לא עשה דברים מסוימים כדי שהחכמה תוכל להיכנס אצלו, אין לו כלים להשגת החכמה.** הוא אינו מבין את מה שלומד, הוא אינו מבין אותו לאשורו (ער דערהערט דאס נישט). זה שהאדם שומע דבר חכמה ואינו מחייבו לעשותו למעשה, מעיד על כך שלא היה מוכן אליו. כשהאדם שומע דבר חכמה ואינו מוכן לשמוע אותו, זה לא

הבאה, רק לומדים דברים לפני שמוכנים אליהם, כי אז אין קולטים כלום.

כשאמרו שלא ילמוד האדם ספרי קבלה לפני שמילא כריסו בש"ס ופוסקים, יש בזה גם סיבה טכנית. אתה מבזבז זמן. ממילא לא תבין את הענינים. חבל. למד מה שמתאים לדרגתך, ואז תוכל בבוא הזמן גם ללמוד קבלה. אבל אם תלמד קבלה לפני שיש לך את הכלים והיסודות, לא יהיה לך לא זה ולא זה, כי העץ יקרוס מאחר שאין לו שורשים¹. האדם צריך להשקיע הרבה כוחות שלא להפסיד הכוחות הנפש שנתנו לו על-ידי לקיחת דברים שעדיין אינו מוכן להם, כי אז החכמה לא תפעל בו מאומה, ואולי תפעל בו לרעה, כי תקלקל את ההשגה וההבנה אצלו.

בבית אלוקים נהלך ברגש

כעת ניקח את היסוד לצעד אחד קדימה במה שנוגע לנו לסוגיית הבטחון. הנה בשלושים השנים האחרונות נקבע מושג הנקרא בפי המומחים 'אינטליגנציה רגשית'². ופירושו שכפי שהאדם יודע ומבין דברים רבים, כך הוא מבין ברגשות זולתו. האדם יכול להבין על פי קריצת עינו של חבירו או על פי תנועת פניו מה עובר עליו פחות או יותר. בעולם של ימינו נהוג לעשות חלוקה ברורה בין אנשים שנולדו עם זה לבין אנשים שלא נולדו עם זה.

ובמה שנוגע לענינו, עלינו לדעת שהבנה לרגש היא ג"כ ידיעת התורה. נחוץ לדעת זאת. **ידיעת התורה שתהיה לנו הרגש הנכון לכל דבר. כל התורה כולה פועלת באופן זה**, וכדרך לאחוז בזה, נאמר כך: אם אין לו לאדם הבנה ברגשות השבת, חסר לו הבנה וידיעת התורה. יש שהאדם קר ואינו מבין מה שמדברים אתו. הוא יכול לחזור על מה שאתה אומר לו, הוא יכול להסתכל עליך כשאתה מדבר אתו, אבל אתה רואה עליו שאין לו שום רגש לזה. יש מי שיכול לחזור על מה שראה בספר חסידי, אבל סגנון דיבורו הוא סגנון קר. הוא מדבר כאילו מדובר חשבונות במספרים. חסר לו ההבנה הרגשית אל הדבר. מי שחסר לו דבר זה, **חסר לו יסודות בהבנת התורה, כי הבנת התורה היא שהאדם יוכל להבין ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך**. אתה צריך להבין זאת. זה הבנה ששייך לרגש. אם אין לך אותו רגש, כי אינך יודע מה זה, חסר לך הבנה בתורה.

לימוד המושגים ממושגי החיים

מהידיעות אינה נשאר אצלו. כשאנו מדברים על דרגות בהבנה (ולהלן נראה שלא רק בהבנה, אך אנו מתחילים בהבנה), רבותינו מלמדים אותנו: **אילו היית הולך לפי הסדר, היית מתחיל מלמטה ולאט לאט עובר משלב א' לשלב ב' ולשלב ג' בלי לדלג, היית משיג ומבין בחכמת התורה בלי גבול, כי כל דבר חכמה שהיית לומד, היה פותח לך שערים חדשים ללמוד את הדבר הבא, ואז היית זוכה להשגות כבירות בתורה באופן שאינו לוקח זמן**. הדבר הרי ידוע שלפעמים האדם זוכה ברגע אחד להרבה מאוד הבנה בתורה. כך אפשר לראות אצל יראי ה' האמיתיים³.

ודומה לזה אפשר לראות בדרך משל בענין הריכוז⁴. כשמוח האדם מרוכז, הוא יכול לקלוט דף גמרא בחמש דקות. ממש ככה. קושיא ותירוץ, קושיא ותירוץ, והוא מקפל בתוכו את כל הדף בהבנה בהירה. לעומת כן, כשהאדם לומד בלי ריכוז, הוא יכול לעמול שעה שלמה ולא לסיים את הדף. למה? כי הוא נכנס ויוצא, נכנס ויוצא. כן. הוא קם באמצע, יוצא לשטוף את פניו במים קרים. אמר רבא... הוא אינו יודע מה זה אמר ומה זה רבא. הוא חוזר על המילים חמישים פעם עד שהוא קולט. הנה כי כן רבא אמר. מחשבתו שוב פרחת ושוב חזרה. אותו דף גמרא היה יכול ללמוד בחמש דקות בלבד, והוא היה נקלט בו הרבה יותר טוב. מציאות היא שרבים יכולים להעיד עליה. יש היום אנשים רבים שהתרגלו לרכז את מוחם בעת הלימוד ולקנות מסכתות רבות בזמן מועט.

וכפי שמבינים זאת לגבי ריכוז המוח, צריך להבין זאת לגבי סדר הלימוד. **כשיש לו לאדם את כל היסודות מוצקים היטב, הוא מבין מהר מאוד את השלב הבא**. הוא לומד אותו מהר, חוזר עליו, מחדש בו, ולמחר הוא מבין את השלב הבא. **הידיעות מתיישבות במקומן. הוא מבין דברים בזמן קצר, כך שאינו זקוק לאלפי שנים לקנות את התורה**.

סיכום הדברים עד כה: התנא הודיע לנו שאין לו לאדם כלים לחכמה באופן ממילא. זהו היסוד הראשון. דע לך שכמה חכמה שתכניס לראשך, אין לך סיכוי שיתקיימו בך, אלא אם כן תעשה את עצמך כלי ראוי לזה. והשלב הראשון בזה הוא שתבוא ללמוד על מנת לעשות. כך מפרש החסיד יעבץ במשנה. **אם אתה בא בשביל להשתנות, אתה מוצא חן בעיני ה' ואז אתה נעשה במהותך כלי לקבלת החכמה**, שהחכמה תוכל להכות בך שרשים. ועל יסוד זה אנו מוסיפים בענין מה שאין בני אדם זוכים להרבה השגות וידיעות והבנות בתורה, שאין זה כפי שאנו רגילים לחשוב מפני שאין היום זמן וכשרון, אלא מפני שאין לומדים היום בצורה של עשיית כלים כדי להיות מוכנים להבנה

¹ יסוד זה מבואר בספרים רבים. ראה לדוגמא 'מנורת המאור' (לרבי יצחק אבוהב הראשון) כמה פעמים, ובעיקר בנר ד כלל א חלק א פרק א.

² קאנצעטרירן - concentration

³ ראה רמב"ם הלכות יסודי התורה ד, יג ובמפרשים.

⁴ emotional intelligence

מהם זה מעניין קצת אבל לא עד כדי לעורר מהומה, ורק אחד מהם אינו יכול לסבול מה שקרה. הוא אינו יכול להמשיך בסדר יומו. וכל כך למה? כי יש לו איזו שייכות לענין זה, וכשראהו אצל פלוני, זה התעורר אצלו בפנים.

ולענייננו, הבנת הרגש היא הבנת התורה, ובהרבה מאוד דברים איננו מבינים כלל ברגש התורה. בחלקים עמוקים של קבלה פשוט שצריך לפתח הבנת הרגש. אבל אפילו ביסודות הדת, מצוות עשה דאורייתא, כגון אהבת ה' ויראת ה', ובטחון, כולם רגשות הם. **אם שומע אתה שהכל מן השמים והכל לטובה ובוודאי יצמח מזה דבר טוב, אבל עדיין אין לך כלים בריאים בנויים ממטה למעלה, זה לא מעורר את הרגש.** מה שאין כן **אם האדם ילך לאטו וימצא היכן הרגיש רגוע מאוד כאשר בטח בה', או כפי שלמדנו בשיעור הנ"ל, אפילו ימצא היכן הרגיש רגוע מאוד כאשר בטח בדבר אחר, ויעתיק מה שהרגיש אז "הענין מסודר, אני נמצא בידיים טובות", אל הבטחון בה', זה יהיה אצלו כלי לרגש הבטחון ויבנה אצלו את ההבנה בתורה.**

נושא בעול עם חבריו - מקנייני התורה

הנה בין מ"ח קנייני התורה (אבות פ"ו מ"ז) אנו מוצאים כמה דברים שהם מדות בין אדם לחבירו, כגון: "נושא בעול עם חבריו, ומכריעו לכף זכות". מה הפשט? מה אלה קשורות לקנין התורה? התשובה היא שאם אין לו לאדם רגשות בריאים של בין אדם לחבירו, רגשות נכונים ואמיתיים ובנויים באופן יסודי, לא בנה לעצמו כלים להבנת התורה. זה לא יעבוד אצלו. ולכן נחשבת המעשה כהכנה גדולה לחכמה. אנו אומרים זאת כדי ליישב שאלה שעלולה להישאל. התנא אומר שמי שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת, ולכאורה הרי המעשה בא לאחר החכמה. בתחילה לומד האדם מה שהוא צריך לעשות ואז הוא יכול לעשות. ללמוד ואח"כ לשמור ולעשות. איך יתכן ש'לשמור ולעשות' יהיה ההכנה ל'ללמוד'? התשובה היא: **בהתחלה למד האדם שיש מושג של נשיאה בעול עם חבריו, אך לא הבין זאת על בוריו. עכשיו ילך ויעשה, וכיון שיעשה, יוכל להבינו על בוריו.** תישא בעול עם פלוני, אמור בשבילו כמה פרקי תהלים, עזור לו, תרגיש אותו, זכור שכל המתפלל על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה, ועכשיו תנסה שוב להבין מה זה נקרא נושא בעול עם חבריו. לאחר שהאדם עושה, הוא נהפך למי שמבין את המשמעות.

כשהאדם מבין מה זה צער של יהודי אחר מפני ששהה עם יהודי כל הלילה בבית החולים כדי להיות לו לצוות, והקשיב לצערו ובכה אתו, אח"כ כשמגיע תשעת הימים, הוא מבין מה הפירוש שהשכינה בצער. הוא מבין מה קורה כאן. משהו מתעורר אצלו. חז"ל (תענית ל, ב) אומרים

אכן הבנה זו שבתורה, זקוקה לכלים כדי להכילה. אותה עבודה שהאדם צריך לעשות כדי שתהיה לו הבנה במסכת יבמות ובבא קמא, הוא צריך לעשות גם כדי שתהיה לו ההבנה העמוקה ברגש. בלי זה, לא יוכל לקיים את שש המצוות התמידיות כתיקונן, ולא יוכל לקיים מצות ק"ש, ולא תהיה לו שייכות אמיתית ליום טוב, לאהבת ישראל, ולשום דבר. אין לו את הכלים ולכן כשאחד מדבר אתו על אהבת ישראל, אינו מבין מה הוא רוצה ממנו. הוא בכלל לא שם. אפשר לראות הרבה בני אדם כאלה. הם כבר שמעו אלף פעמים את כל הדיבורים והגימטריות. הם פשוט לא מבינים מה שמדברים אתם, כי אין להם את הכלים להבין מה זו אהבת ישראל.

ובכן, מה עושים תמיד בידעת התורה? כשרואים שהאדם מעתיק בשפתיו דף גמרא ואינו יודע בין ימינו לשמאלו, ואף לנקד נכונה אינו יודע. חוזרים אתו לאחור ומנסים לראות איך להסביר לו מההתחלה את המושג. ובדרך כלל איך חוזרים עם האדם לבנות לו כלים שיתחיל להבין קצת את המושג? חוזרים אתו למקום שבו יש לו כבר מעין אותו מושג. צריך למצוא היכן שהוא בחייו ששם יש לו בצמצום משהו מאותו ענין, ואז אפשר לדמות מילתא למילתא ולבנות מזה כלים. וכפי שדיברנו בשיעור הנ"ל המושג של משל ונמשל, והבאנו מדברי רש"י שמסביר את מה שאמר התנא שילהי סוטה שמשמת רבי מאיר בטלו מושלי משלות, שהכוח של המשל הוא למצוא את הענין בעולם המושגים של האדם, כי כך עשה הקב"ה שכל מושג יהיה ממנו משהו היכן שהוא בחיי האדם כדי שיוכל להבין את התורה. אחרת, לא יוכל לדמות מילתא למילתא, כי לא יהיה לו ממה להתחיל. נוכל להסביר לו במשך שלוש שעות את המושג. אם לא יהיה לו משהו ממנו אצלו בחיים, לא יוכל להבין.

מצא מין את מינו וניעור

אגב, זוהי הסיבה שהאדם נפגע. אתה יכול לדבר אתו בלי הגבלה ופתאום אתה אומר מילה אחת והוא נפגע עד עמקי נשמתו. מדוע? כי הדבר שהזכרת באותה מילה קיימת אצלו, ועל ידי אמירתך, הוא התעורר. עכשיו אינו זוכר כלום חוץ מאותה מילה, והרי הוא כועס ופגוע. כל הדברים האחרים שאמרת לא היו קיימים אצלו. הם היו מבחינתו ידיעות בעלמא שהולכים ופורחים. רק הדבר המסוים הזה שאמרת, היות שהוא קיים אצלו בפנים, נתקיים בו מצא מין את מינו וניעור ועכשיו הוא מרגישו. כאב ישן התעורר אצלו והוא אינו יכול לסלוח על זה.

זהו גם הרעיון שבמאמר חז"ל (קידושין ע, א) "כל הפוסל במומו פוסל". האדם בבית הכנסת עשה משהו, וכל הציבור ראו מה שעשה. לחמישים מהם זה בכלל לא מעניין, לשלושים

¹ ראה 'נתיבות עולם' (למהר"ל מפראג) נתיב השתיקה פ"א.

תורה (יומא פו, א). תראה מה יצא ממנו. מי שלימדו תורה עשה עבודה טובה. תראה מה קרה. הוא נעשה בן אדם אחר לגמרי על-ידי התורה. מצד שני רואים לדאבון לב גם את ההיפך. רואים אדם מבולבל. מצד אחד הוא תופס מלאכים. הוא עורך מקוואות ולומד קבלה ומנסה לטפס לשמים, ומצד שני, בין אדם לחבירו, פחד פחדים. כשאתה רואה אדם כזה, אתה רואה בן אדם שאין לו כלים. אין הפשט שהוא לומד דברים עמוקים ובוד בוד יש לו בעיה במדות. אתה יכול להיות בטוח שביחס למדרגה שהוא היה יכול להבין, אינו מבין מילה ממה שהוא לומד.

טוב לי כי עניתי למען אלמד חוקיך

נתקדם עוד קצת עם עוד יסוד ששייך לסוגיא זו. כפי שכאשר האדם עובד לתקן את מדותיו ואת הדרך ארץ שלו, הוא מפתח הבנה בתורה עם זה, כך המצבים שהקב"ה מזמין לאדם, נותנים אפשרות לאדם לפתח את החלקים העמוקים שבנפשו, וזה מה שנותן לו הבנה בתורה כפשוטו. והרי זו הבנה חדשה **בפסוק** (תהלים קיט, עא) "טוב לי כי עניתי למען אלמד חוקיך". דוד המלך אומר: "המצבים האלה שהייתי בהם, עוררו הרגשים עמוקים מאוד, ובעצם התעוררותם, קיבלתי הבנות חדשות בחיים. מעולם לא ידעתי מה הם הדברים האלה. ואם כן, אני מבין את התורה".

נסביר: אנחנו רגילים לומר שתכליתם של המצבים הפוקדים את האדם היא שהם מכריחים את האדם לחזק את בטחונו בה'. זה בוודאי אמת לאמיתה. **המצבים מכריחים את האדם להתפלל ולהשען על ה' ולהיות בענוה**, שהרי הוא רואה שאינו יכול להסתדר בכוחות עצמו. הוא רואה שברגע אחד שהקב"ה יעזבנו, לא יהיה לו כלום. **המצבים האלה עושים מן האדם יהודי. הם מוציאים ממנו תפילה ואמונה ובטחון**, וכמו כן הם מכפרים לו על עוונותיו. ועוד למדנו בשיעור השביעי בתכליתם של המצבים האלה, שכאשר האדם עבר איזה מצב, הוא יכול מעתה ללמד לאחרים ולסייע לאנשים אחרים שעוברים במצב זה, כי יש לו הבנה עמוקה לזה.

אך היום אנו מקבלים עוד נדבך בזה. זה לא רק מפני שאתה יכול לעזור לאחרים. לעזור לאחרים זה רק התוצאה, כי כל פעם שיש 'ללמוד', יש גם 'ללמד'. כשחסר בהסברה, חסר בהבנה. כשיש לך הסברה, תמשיך הלאה. הקב"ה רוצה שאתה בעצמך יהיה לך אותה הבנה. הוי אומר: יש הרגשים עמוקים אצל האדם שהוא צריך לעבור במצבים מסוימים כדי שיידע מהם. בו ברגע שהוא מתוודע להם, הוא נעשה תלמיד חכם. לא מפני שיוכל להשתמש בהם כלפי אחרים, אלא מפני שיוכל להשתמש בהם להבנת דברים בתורה. יש כל-כך הרבה ענינים בתורה שהאדם

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". אבל אין לנו את הכלים לזה. אתה יודע למה אין לנו את הכלים? לא מפני שאיננו יכולים, לא מפני שנראה משונה שהאדם יבכה בימינו על צער השכינה, אלא מפני שלא בנינו את הכלים. בוודאי אנו יכולים לבכות בימינו על צער השכינה, אבל אנו צריכים לעבוד לאט. אם תקיים את מ"ח קניני התורה, אין לך מושג מה יקרה. יהיה לך רגש כל-כך חזק ליהודי אחר, שכאשר תבין שהשכינה מרגישה עכשיו צער זה, תרגיש צער אמיתי עד כדי בכיה. "איזה מין צער יש לה לשכינה! כאן יש נשמות תועות, כן יש נשמות שיורדות מן הדרך". יהיה לך ממה ללמוד.

מי שיש לו בן שגלה משולחנו ואינו יודע היכן הוא מסתובב בלילות, יכול טוב טוב לבכות בתשעה באב. לאו דווקא מפני שהוא בוכה על גלותו הפרטית, אלא מפני שיש לו את הכלים להבין את גלות השכינה. כשאדם זה לומד מאמר חז"ל על גלות השכינה, הוא מוריד דמעה. זוהי הסיבה שהנושא בעול עם חבירו הוא אחד מקניני התורה.

ואנוהו - הוי דומה לו

זהו החלק השני של השיעור, שכפי שלגבי כל הענינים האחרים של הבנה, לא יגיע אליהם האדם אלא אם כן יעשה להם כלים, כך לגבי יסודות התורה השייכים לרגש, לא יוכל האדם לתפוס את הדבר באופן שיתאחד עמו, אלא אם כן יעשה כלים להבנת הדברים. ומה הם הכלים? על זה אמרנו שדוגמא אחת היא להיות נושא בעול עם חבירו ומכריעו לכף זכות וכיוצא באלה, כי כשהאדם מפתח את הרגשות האלה, יש לו כלים להרגישם כלפי הקב"ה. והנה לנו הבנה חדשה במאמר חז"ל (שבת קלג, ב): "ואנוהו - הוי דומה לו, מה הוא רחום, אף אתה רחום, מה הוא חנון, אף אתה חנון". הדמה להקב"ה, כי זוהי הדרך לבנות כלים להבנת התורה. זה מה שיתן לך את הרגשות הנכונים של אהבה ויראה כשתתיישב ללמוד את התורה. ובכן, זהו דבר מעשי שאומרים לאדם לעשות: מדות, בין אדם לחבירו, ההתדמות להקב"ה. תעשה את כל אלה למעשה, כמו שכתוב מעשיו מרובין מחכמתו, עשה חסד, תרגיש את זולתך, התפלל לו, מסור את נפשך בשבילו, כי כל אלה בונים אצלך את הרגשות שתוכל אח"כ להשתמש בהם כלפי הקב"ה, וכך יהיה לך אהבה אמיתית, יראה אמיתית, ובטחון אמיתי.

גם שלום בית מיוסד על אותו סדר. האדם בנוי באופן שיצטרך להיות נותן ולהתמסר לזולתו, כי רק כך הוא יכול להבין את התורה. כל עוד האדם פלג גופא ואינו נותן ואינו נושא בעול, הבנתו בתורה אינה יסודית ואמיתית. היהודי צריך להשקיע בדברים האלה, כי אז הוא מתעלה, ואז הבריות אומרות עליו אשרי יולדתו, אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו

אינו יכול להבינם כי הם שייכים לרגש, וכיון שלא הרגיש מעודו אותו רגש, איך יוכל להבינם.

תיאור הרגשות על-ידי נעים זמירות ישראל

הדוגמא המעשית לכך היא ספר התהלים. כשדוד המלך ע"ה מדבר על המצבים שעבר, הוא לא מדבר סתם על הקשיים והנסיונות. הוא מדבר על ההרגשים שהיו לו בשעה שעבר את הנסיונות. זהו סגנון דיבורו של דוד המלך. הוא מתאר איך זה מרגיש לו כשהוא בורח וצוחקים ממנו. כמה פעמים כתוב בתהלים שאנשים לועגים עליו! "מסתכלים עלי ומתלוצצים ממני". מה מרגיש האדם כשהוא רואה שאנשים עומדים ומיחילים שהוא ימות? - "על לבושי יפילו גורל. הם כבר עושים גורל על לבושי כאילו אני כבר מת. הם שמחים על מצבי הירוד, כאילו כבר בא קיצי ויכולים כבר להתחלק בירושה". אין ספור פסוקים כאלה פזורים בספר התהלים, כאשר דוד המלך מתאר בהם איך זה מרגיש בעתות כאלה.

כבר דיברנו בעבר וכדאי להזכיר שוב על הרגשת האדם כשהקרוב אליו ביותר עזב אותו. "גם איש שלומי אשר בטחתי בו, אוכל לחמי, הגדיל עלי עקב". מדובר ברגש כל-כך עמוק. מי שלא היה לו את זה, אינו מסוגל להבין במה מדובר בכלל. הן מדובר בהרגשה נוראה של בגידה¹. "סמכתי עלי, סיפרתי לו את כל סודותי הכמוסים, ועכשיו הוא עזב אותי, ולא רק זה, אלא הפנה לי עורף ונלחם בי ומספר עלי לשון הרע. אני מרגיש חצי מת. הרגשת הבטחון העמוקה שלי, נחלשה". דוד המלך למד מזה איך האדם מרגיש כשהוא עזוב וזנוח, ורוצה עד מאוד שהקב"ה יאספנו אליו ויחסנו תחת צל כנפיו. הוא הבין איך האדם מרגיש אבוד, ותיכף ומיד הוא פונה אל ה' - "כי אתה תאיר נרי ה' אלוקי יגיה חשכי"

כך האדם מקבל רגשות אחרים לגמרי של אהבה ויראה. ויש בזה עומק נפלא, כי היראה האמיתית היא היראה מלאבד את הקשר עם השי"ת. לא מהעונש הוא ירא, אלא מהריחוק. כי הוא יודע מה זו קרבת אלוקים, ויודע שאם יאבדנה, יהיה אבוד לגמרי. כשהאדם עבר הרגשת הזנחה והרגשת איבוד העשתונות במילי דעלמא, יש לו כלים ליראה - "רבנו של עולם! אל תעזבני ורוח קדשך אל תקח ממני. אינני רוצה לעבור שוב את הכאב שהיתה לי כשפלוני עזב אותי". וכלפי הקב"ה ההרגשה הרי פי אלף. אם אין לו לאדם אותו רגש, לא

אכפת לו כלום. "הקב"ה כן עזב אותי, לא עזב אותי... בדיל ויעבור..."

כשהאדם עבר איזו פרשה, אח"כ כשהוא רואה שפרשה זו באה אליו עוד הפעם, מוחו מתחיל להשתולל. "אני מבקש ממך רבוננו של עולם, רק נסיון זה לא. אתה יכול לקחת ממני את זה ואת זה, אך נסיון זה לא. אינני רוצה לעבור שוב את הפרשה הזו". למה הוא כל-כך מפוחד? אולי דווקא הנסיון האחר הוא נסיון הרבה יותר קשה? התשובה היא כי בפעם הראשונה הוא פיתח רגש לכל הקשיים הכרוכים בפרשה זו. הוא הרגיש, הוא למד. עכשיו הוא אומר: "אתה הדבר הזה אני לא רוצה". למה לא? כי את הדבר הזה אתה מכיר. מי אומר לך שהנסיון השני יותר קל?

לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד

זהו הפשט. וזהו העומק בדברי ה'דגל מחנה אפרים' (פרשת חיי שרה) שדוד המלך בכל מצב שעבר למד עוד דבר בתורה, וכל פרק בתהלים הוא עוד פרשה של הבנת התורה. הבנת התורה. יש צריך להבין זאת טוב. כל שורה בתהלים היא הבנת התורה. יש שהאדם אומר בלבו: "אני לא מבין. ברור שאפשר לשאוב הרבה חיזוק מספר התהלים, אפשר לשפוך בו את הלב, אבל הבנת התורה היא לכאורה דבר אחר לגמרי. בשביל הבנת התורה צריך ללמוד טור שולחן ערוך". לא כן. הבנת התורה נמצאת בספר התהלים, כי כשדוד המלך עבר את המצבים שלו, הוא קיבל הבנה ביסודי המצוות. היכן היא המסכתא עם קובץ מפרשים על אהבת ה' הן מדובר במצוה הרבה יותר כללית ממצות יבום. על מסכת יבום יש מסכת יבמות עם קובץ מפרשים ועם חידושי ר' נחום? היעלה על הדעת שמצות אהבת ה' היא פחות עמוקה בהבנה?! אין ספק שהיא הרבה יותר עמוקה, ויש לה פרטים ופרטי פרטים. היכן לומדים אותם? הנה יש מסכתא, והיא: ספר התהלים.

וזה מה שהוא מסיים שם בדרך צחות. נאמר בתהלים "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד". דוד המלך אמר: "ההבנה הרי אין לה סוף, ואם כן ירא אנכי מה עוד אצטרך לעבור, כי אם כל מצב הוא הבנה בתורה, המצבים לא ייגמרו לעולם". ובלשון ה'דגל': "אבל ביקש שה' יתברך יראהו נפלאות מתורתו מתוך נחת רוח והרחבה, והיה בדיחא דמלכא ואמר מילתא דבדיחותא, לכל תכלה ראיתי קץ אבל רחבה מצוותך מאוד,

¹ פארראטן - betrayal

² וזלה ק': ידוע שדוד המלך ע"ה חיבר הספר תהלים חמשה ספרים נגד חמשה חומשי תורה, נמצא כלול וגנוז בו כל התורה כולה. והיינו, כשבאו עליו צרות דרך משל בבוא הזיפים וגו' (שם נד, ב) אז חיבר קפיטל תהלים שהסתכל באותיות ותיבות של אותה הצרה ונתגלה לו על ידי זה איזה אור מן התורה וחיבר כנגדו קפיטל תהלים שבוודאי יש כנגדו איזו פרשה מן התורה, והוא מה שאמר 'לי קיוו רשעים לאבדני', קיוו לשון אסיפה (כמו מקווה שהוא אגירת מים). היינו שנאספו עלי רשעים לאבדני, ועל ידי זה 'עדותיך אתבונן', היינו שעל ידי זה נתגלה לי אור התורה והעדות כנ"ל. אבל ביקש שה' יתברך יראהו נפלאות מתורתו מתוך נחת רוח והרחבה (ושלא יצטרך לראות נפלאות בתורה על-ידי הצרות) והיה בדיחא דמלכא (היה משמח את המלך מלכו של עולם) ואמר מילתא דבדיחותא: 'לכל תכלה ראיתי קץ, אבל רחבה מצוותך מאוד' (לכל דבר יש תכלית, אך לא למצוות ה') וכשתרצה להראות לי תורתך על ידי צרות, יהיה חס ושלוש אין קץ לצרותי, ומי יוכל שאתו.

וכשתרצה להראות לי תורתך על ידי צרות, יהיה חס ושלום אין קץ לצרותי, ומי יוכל שאתו".

איזהו מלומד - הלומד מכל מצב

נמצא שהאדם יש לו כח נפלא ללמוד ולהבין את מה שהוא עובר, ותיכף ומיד יהיה זה הסבר בעבורו שיוכל לקיים מצות אהבה ויראה על-ידי ההרגשים שנתעוררו בו. וזוהי אחת מהסיבות שאנשים עוברים פרשיות קשות בחייהם, והשאלה מנקרת את מוחם. אין אנו מדברים עכשיו על השאלה "למה נגזר עלי להתייסר?", אשר היא שאלה בפני עצמה, אלא על השאלה: "למה צריך הייתי לבלות חמישים שנים מחיי? את זה תסביר לי. הרי בכל השנים האלה לא התקדם כלום. ברוך ה' עכשיו מתקדם כבר משהו. אני משתדל להתפלל וללמוד ולקיים מצוות. אבל כשאני מסתכל לאחור, אני רואה שבזבזתי וביליתי נתחים גדולים מהחיים שלי". ובכן, מה שהאדם גלגל על עצמו על-ידי עיסוקי ההבל שלו, זה עוד סוגיא, אבל לענייננו, שום מצב אינו סתם בזבז. **כל מצב שהאדם עובר הוא כלי. נצל אותו, לבן אותו. כשתלבן דברים מתוך ידיעה שזה יכול לתת לך הבנה בתורה, תצא מלומד.**

כשרבי עקיבא חלף ליד הבאר וראה את המים מנטפים, נעצר להתבונן: "מה כתוב כאן?". אל תהיה בן אדם שטחי. "מה אני לומד כאן ממראית עיני?". ותראו לאן זה הביא את רבי עקיבא. תראו מה יצא ממנו...

וכשרבי אלעזר בן דורדיא היה במקום כל-כך שפל במצבו והיא אמרה לו שאינו יכול לחזור בתשובה, והוא בכה והתבונן - "אפשר לחזור בתשובה? אי אפשר?", וחזר בתשובה. "היא אומרת שאינני יכול לחזור בתשובה? אני כן רוצה לחזור בתשובה". והוא שמע והבין את ענין התשובה. הוא קלט משהו שלא קלט אף פעם. בכה רבי ואמר: "יש קונה עולמו בשעה אחת". ההבנה שקיבל בתוך המצב שהיה, הביאו לחיי העולם הבא. אתם מבינים מה כתוב כאן? האדם בילה את חייו עם שטותים ועם דברים הרבה יותר חמורים משטותים, אך ברגע שהפך את מצבו לחשוב - רגע אחד! הקב"ה יקבל אותי אם אחליט עכשיו לחזור בתשובה, או לא יקבל אותי? - והגיע להבנה שהקב"ה אינו דוחה אף אחד ושאם יחליט לחזור בתשובה, יקבלנו. הבנה זו שקיבל, הלא הבנה היא שלא היה יכול לקבל אם לא היה מבלה את כל שנות חייו, ועל כן הוא נקרא רבי - רבי אלעזר בן דורדיא. בלא רבי אלעזר בן דורדיא היו כולם אומרים: "אם חוטאים ארבעים שנה - ניחא, אבל אם חוטאים יותר - נגמר הסיפור". **זקוק היה לכל החיים כדי לקבל את ההבנה שהגיע בסוף.**

היכולת ללמוד ממצבי החיים. "מה הלימוד מהמעשה הזה? היכן טעית?"... **הדברים האלה, הם זהב. הם הבנת התורה.** הוא

בוחן את ההרגשים שיש לו מדברי הבל ורעות רוח ורואה שאין בהם כלום ועל ידי כן הוא מתקרב אל ה'. זהו הרי יסוד תשובה מאהבה. בין כשהאדם עשה סתם דברים טיפשיים, בזבז זמן בעלמא, ובין כשעשה עבירות. תשובה מאהבה פירושה הבנת התורה. הוא הבין משהו. כשראה שאין שום דבר בעולם וחזר הגם שהיה לו קשה, יש לו הבנה גדולה שקיבל.

זהו החלק שלישי של השיעור, שהאדם מצווה להתבונן במצבי חייו וללמוד אותם, וכשיעשה כן, הם יהיו בשבילו כלים להבנה עמוקה בתורה. וכך ראינו שאנשים שחזרו בתשובה באופן של לימוד והתבוננות - "היכן הן הטעויות החמורות שעשיתי. הבה ואשתמש באותם כלים לצד השני" - הגיעו רחוק מאוד, כי הבנתם באמת היתה יותר עמוקה. ונמצא שלמדנו עד כה שני אופנים לבניית כלים להבנה רגשית בתורה. האופן האחד הוא להדמות למדותיו של הקב"ה, והאופן השני הוא להתבונן במצבי החיים.

תורה היא ולדייק אני צריך

וכעת נעבור אל החלק האחרון ונלמד אופן שלישי לבניית כלים להגיע להבנה אמיתית בבטחון, באהבה וביראה, והוא שכאשר יתבונן האדם במצבים שלו, ידייק בהם כאילו היה לומד סוגיא למדנית, כי אף פעם אין תכליתה של הלומדות סתם לראות את היופי שבתורה. "בתוספות יש שתי תשובות לקושיא. אפשר לתרץ כך ואפשר לתרץ כך, ואולי אפשר לתרץ באופן שלישי..." למה זה כל-כך חשוב? זה חשוב כי אתה לומד תורת אמת, וכשלומדים תורת אמת, צריך לדייק עד הסוף. "רגע אחד, רב חסדא התכוון לומר כך או שמא התכוון קצת אחרת בסטייה של חוט השערה?". למה אנו כל-כך עסוקים בזה? - כי אמת יש רק אחת, וכשאני לומד תורת ה', אני צריך לדעת את האמת. אם זה משהו שונה, אין זה רב חסדא.

ובכן, אחד מהענינים בלימוד התורה הוא להתבונן במצבים עד למקום ששכלו מגיע ולרצות להבין. הרצון להבין אפילו דברים שנראים דומים זה לזה, מסייע לו לאדם לדייק ולהגיע אל האמת, כי הקו העובר בין אמת לשקר דק מאוד, וכשהאדם הולך עם השקר, אינו מגיע לשום מקום, וכשהוא הולך עם האמת, הוא מגיע רחוק מאוד.

זהירות שלא לאבד את ההזדמנויות

כשהאדם עובר מצבים ומרגיש כאב - הוא מרגיש כעס, הוא מרגיש חוסר בטחון. הוא אינו יודע למה בטחונו אינו עומד לו. הוא הרי למד כל-כך הרבה. למה כשהגיע למעשה, הוא מרגיש כל-כך יסורים? - עליו להיזהר שלא ללמוד את זה שטחי. הרבה אנשים רגילים להסתכל לאחור על עצמם. "למדתי כל-כך הרבה על בטחון, ועכשיו כשאני עומד בנסיון, תראה איך אני צועק ומשתולל". ואח"כ עוברת לו המחשבה במוחו: "נו, הרי

למדת כל-כך הרבה, היכן אתה למעשה? והוא עונה לעצמו תשובה שטחית. "הן, הן, הרי מדברים על זה תמיד. זה נושא נדוש. כשמגיע למעשה, כל הדברים האלה לא עוזרים..." לא, לא. אתה לא מתבונן. **יש לך עכשיו הזדמנות להתבונן ולהגיע להבנה בתורה.** "היכן נמצא החלק שלא הצליח להגיע אלי".

ועליך לדייק הרבה במצבך. האם אתה כועס עכשיו או שאתה שבור ברוחך, או שמא אתה שרוי בהלם כי אינך יכול להאמין למה שקרה. אגב, כשהאדם נכנס להלם, זה בגלל חוסר כלים. פירושו: כשהאדם היה בטוח שייסגר השידוך, וכבר הכין לחיים ומיני תרגימא. הכל היה מוכן, בחדר השני, כמובן. ופתאום התקבלה תשובה שלילית. הצד השני אמר לא. אחת מהבעיות היא שאין לו כלים, כי לא היה מוכן לאפשרות כזאת והיא הגיעה לו כהרף עין, ולכן הוא נכנס להלם. ובכן, מה היתה טעותו? טעותו היתה שלא הכין כלים. **הוא היה צריך להכין כלים, זאת על-ידי שיזכור בכל עת שהוא נמצא בידי של הקב"ה וכל האפשרויות פתוחות.**

יש על זה כל-כך הרבה דוגמאות. האדם ברוגז על זולתו ואינו מתבונן איזה רגש יש לו עכשיו. אכן אותם בני אדם שהתרגלו לעשות זאת, יודעים שיש חילוקים גדולים. "האם אני מרגיש עכשיו מבוזה כי בני אדם ראו, או שאין זה קשור לזה בכלל, כי אף אחד בעולם לא ראה, אבל אני מרגיש נכשל. זה מה שכואב לי. אני מרגיש שכל פעם שאני מנסה משהו, אני נכשל. או שמא לא זה מה שמציק לי עכשיו. מה שמציק לי הוא שהייתי בטוח שהקב"ה לא יתן לי עכשיו. אני קצת ברוגז, כי עשיתי עכשיו מצוה, למה מגיעה לי מכה?". אתה מוכרח לדייק ולהגיע אל האמת איזה מהדברים מציק לך עכשיו, כי **אם אינך עושה זאת, אינך ממשיך הלאה לבנות את הכלים שהבנת התורה** ו**תוכל להכנס אליך בתוך המצב שאתה נמצא עכשיו.**

תירוצים מותאמים לקושיות

כשהאדם שרוי במצב קשה ובאים לומר לו דברי חיזוק, הגם שהדיבורים מחזקים אותו לרגעים אחדים, הם אינם מתייחסים לחלק זה שבאמת כואב לו, ולכן אינם מתיישבים בלבו. אפשר לראות שכאשר מביאים בעל מנגן בחתונה וכדומה, ניגוניו מעוררים הרבה ומשאירים רושם עז בנפשות המשתתפים, כי הוא יודע להתאים את הניגונים לפי המצב והענין בכל רגע

ורגע. פעם ניגון עליז, פעם ניגון מעורר; פעם ניגון מהיר, פעם ניגון איטי. מה שאין כן אם מדליקים מחרוזת מוקלטת, אז המשתתפים כמעט ואינם מתייחסים לך, כי הניגונים שבאו מוכנים, אינם מותאמים מספיק לרוח הציבור. אף כאן, כשהאדם שומע דברי חיזוק בעלמא אשר אינם שייכים למה שכואב לו עכשיו, אינו נבנה מזה. **חבל! אינך בונה כלים להבנה וכעבור עשר שנים תמצא את עצמך באותה מדרגה.** אתה עובר מצבים קשים... קודם כל אתה ברוגז. שני ימים אתה לא רוצה לדבר עם אף אחד, ואז אתה הולך לשמוע דברי חיזוק. מעשיות, פרפראות, גימטריות. הוא מתלהב. זה עוזר לו לרגעים אחדים. אבל הוא לא למד כלום מזה. למה? כי הוא לא התאים. הוא לא התאים תירוץ לקושיא, כי הוא לא יודע בכלל מה הקושיא. הוא אינו יודע אם הוא רעב או צמא, אם הוא צריך לחם או מים. הוא לא יודע כלום. כל-כך חבל! ולכן אינו מצליח בתורה, כי מוחו אינו כלי להכיל חכמה.

אם איש רציני אתה, תנסה לבדוק מה קשה לך. "אני לא יודע, אני שבור". אם אתה משיב כך, סימן הוא שלא באת היום ללמוד. כשתבוא ללמוד, תחזור הנה". אתה לא יודע כי אתה שבור? תנסה! אתה צריך חבר שיעזור לך? את זה אפשר להבין. הבה נתישב ונראה. ממה אתה שבור? אה, אתה שבור כי תיארתי לעצמך שיקרה כך וכך ובסוף קרה בדיוק ההיפך, לא חלמת שאי פעם בחייך תצטרך להתמודד עם דבר כזה. הנה אתה כבר יכול לרשום על הדף שתיים שלוש טעויות שהיו לך, ועכשיו נוכל להתייחס אל קושיותיך. לצערנו, דבר זה מהווה שורש הבעיה בהרבה מאוד תחומים ביהדות, באהבה, ביראה, בשבת, ביו"ט, וכן הלאה. כל-כך הרבה פעמים זוהי הבעיה. דומה הדבר למי ששואל קושיא מדיבור אחד בתוספות, השני עונה לו תירוץ מדיבור אחר בתוספות, וטוב לו. הוא שואל והלה משיב, הפלא ופלא. עוד זה דומה למי ששואל מזולתו מה שלומו, והלה שאינו מכיר את שפתו, משיב לו היכן הוא לומד. זה הרי מגוחך. **דברי החיזוק נכונים, אך היות שאינם תשובה למצוקתו, הם אינם בונים הבנה.** ולעומת כן, כשהאדם יקיים עמלות ויגיעה בתורה, יוכל להבנות ולהבנות, וכפי שראינו יש שלושה אופני בנייה. האחד על-ידי תיקון המדות למעשה, השני על-ידי לימוד מצביו, והשלישי על-ידי דיוק ברגשותיו הפנימיים המתעוררים אצלו כשהוא שרוי במצביו.